

Број:1408-23-ПЖС-31/15
Датум:10.11.2015.године

Влада Републике Српске
Министарство просвјете и културе
Н/р министра, др Дане Малешевић

Предмет: Право на образовање дјече без родитељског старања

Поштовани,

Право дјетета на живот у породици, као основно право сваког дјетета, гарантује се бројним међународним документима.

Полазећи од улоге и важности породице у одрастању дјетета, институционална брига за дијете примјењује се само као посљедња алтернатива, онда кад су исцрпљене све друге могућности и онда када је надлежни орган утврдио да одрастање дјетета у породици није у његовом најбољем интересу.

Онда када дијете мора живјети изван породице, држава је дужна посветити му посебну пажњу и заштиту, што укључује и обавезу и одговорност државе да предузме све потребне мјере и да осигура остваривање свих права из Конвенције, између осталог и право на образовање у складу са узрастом дјетета, његовим потребама и његовим могућностима.

Признајући дјетету право на образовање на основу једнаких могућности, држава обезбјеђује и заштиту дјетета од било којег облика дискриминације¹ у складу са захтјевима Конвенције.

Право на образовање, између осталог, значи право и дужност на упис у основну школу која је по Уставу обавезна и бесплатна,² дужност је родитеља бринути о редовном похађању основног образовања.

¹ Конвенција о правима дјетета, члан 3. У свим активностима које се тичу дјече од примарног значаја су интереси дјетета без обзира на то да ли их спроводе јавне или приватне институције за социјалну заштиту, судови, административни органи или законодавна тијела.

² Устав Републике Српске, члан 38.

Када су у питању дјеца без родитељског старања³ и ситуације када је њихово право на образовање у најранијем узрасту доведено у питање, систем мора пронаћи начин, да њихово образовање, онда када су збринуте у институцији, буде у складу са њиховим узрастом, њиховим потребама и могућностима, чиме би се спријечиле ситуације присутне у пракси као што су:

- дијете се са 9 или 10 година рјешењем надлежног органа збрињава у установу, а да до тада није ни било уписано у школу. Збрињавањем у установу дијете се уписује у школу и редовним похађањем наставе долази у ситуацију да пунољетство стиче још у основној школи, чиме губи право да и 9 разред заврши као редован ученик.
- дијете је било уписано у основну школу, али због породичних прилика у којима је одрастало, понављало је разреде у основној школи, рјешењем надлежног органа збрињава се у дому и доласком у дом, иако наставља основно образовање долази у ситуацију, да због пунољетства не може похађати ни 9 разред као редован ученик.

Основни проблем је што ова дјеца похађају основну школу са својим „вршњацима“ иако су од истих старија двије или три године, што само по себи доводи у питање њихово право на образовање у складу са њиховим узрастом, њиховим потребама и могућностима. Разлика у годинама у том узрасту доводи их у ситуације да су изложени питањима на које они немају одговоре, ничим нису допринијели ситуацији у којој су се нашли, а за исте носе последице. Питања гдје су били до сада, шта су разлози, зашто су старији и сл. додатно отежавају њихову ионако тешку ситуацију.

Додатни проблем, поред проблема којима су због разлике у годинама изложени у основној школи, је и чињеница да због њиховог узраста (имају више од 17 година) нису у могућности уписати средњу школу.⁴ Због њихових година, остављена им је могућност, као и свим другим лицима која из било којег разлога нису уписала средњу школу, да средње образовање стекну по програму и у школи за одрасле. На овај начин, дјеца без родитељског старања која су под бригом државе, поново су доведена у ситуацију, да нису у могућности заједно са својим вршњацима стицати средње образовање у складу са својим потребама и могућностима, а што је последица пропуштеног у њиховом образовању у најранијем узрасту.

Додатни проблем је што школовање по програму и у школи за одрасле има своју цијену од које није изузета ни ова категорија дјеце. У тој ситуацији установа у којој су дјеца збринута принуђена је тражити донаторска средства да би им се омогућило школовање по овом програму. Са свим наведеним један број дјеце без родитељског старања, иако су збринуте у установи, право на образовање не остварују на начин и под условима као и њихови вршњаци у дому.

³ Закон о социјалној заштити, „Службени гласник Републике Српске“ број 37/12, члан 18.: Корисник социјалне заштите је лице које се налази у стању социјалне потребе и то дијете, између осталих; дијете без родитељског старања, дијете чији је развој ометен породичним приликама или дијете коме је због посебних околности потребна социјална заштита

⁴ Закон о средњем образовању и васпитању, „Службени гласник Републике Српске“ број 74/08, 106/09, 104/11, 33/14, члан 43 - у први разред школе уписује се лице које је завршило основну школу и не може бити старије од 17 година

Законом о основном образовању и васпитању утврђена је могућност да ученик који се истиче знањем и способностима може завршити школу у року краћем од девет, али не краћем од 7 година⁵. Таква могућност није утврђена за дјецу која нису уписала основну школу или исту нису редовно похађала, што је посљедица посебних околности и чињенице да је њихов развој и одрастање ометен породичним приликама, а што је утврђено рјешењем надлежног органа.

Најбољи интерес дјетета је и право дјетета и правни стандард и услов за остваривање свих права из Конвенције, који обавезује државу чланицу да су дјететови најбољи интереси на одговарајући начин укључени и једнако примијењени на сваку радњу коју предузима јавна институција, посебно мјере имплементације, управне и судске поступке, а чија потпуна примјена захтијева развој приступа заснованог на правима који укључује све актере ради осигурања и физичког и психичког и моралног интегритета дјетета и његовог људског достојанства.

Ситуације у којима се налази један број дјеце, указују да им право на образовање није омогућено у складу са њиховим узрастом, потребама и могућностима, посебно ако се има у виду да се ради о посебно осјетљивој категорији дјечи –дјечи без родитељског старања за које је држава преузела и обавезу и одговорност за њихов правилан развој и одрастање

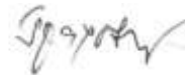
Имајући у виду да је образовање основно право дјетета и да мора да буде у директној вези са дјететовим друштвеним, културним, економским и контекстом окружења као и са његовим садашњим и будућим потребама као и да потпуно узме у обзир дјететове способности које се развијају⁶

Омбудсман за дјецу, у складу са овлаштењима утврђеним чланом 9. Закона о Омбудсману за дјецу, предлаже Министарству просвјете и културе **предузимање потребних мјера и активности ради спречавања ситуација које доводе до повреде права и интереса дјече-права на образовање дјеце која су збринута у установу социјалног старања и наставу не похађају у складу са својим узрастом, потребама и могућностима.**

О предузетим мјерама Министарство ће обавијестити Институцију у року од 30 дана.

С поштовањем,

Омбудсман за дјецу
др Нада Граховац

Достављено:

Министарству здравља и социјалне заштите Републике Српске

⁵ Закон о основном образовању и васпитању, „Службени гласник Републике Српске” број 74/08, 71/09, 104/11, 33/14, члан 80: Ученик може завршити два разреда у току једне школске године, уколико је у најмање двије последње године имао одличне оцјене из свих наставних предмета. Ученик који се истиче знањем и способностима може завршити школу у року краћем од девет година, али не краћем од 7 година.

⁶ УН Комитет за права дјетета, Општи коментар бр. 1, Циљеви образовања, тачка 9.